

JEAN-PAUL SARTRE

ČESKOSLOVENSKÝ
SPIŠOVATEL
PRAHA
1967

J. Sartre

PŘELOŽILA DAGMAR STEINOVÁ

KASTOROVÍ

„Je to mládenec bez kolekcionářského významu, pouhý jedinec.“

L.-F. CÉLINE / CIRKEY

© 1938 Librairie Gallimard
Translation © Dagmar Steinová 1966

UPOZORNĚNÍ VYDAVATELŮ

Tyto sešity byly nalezeny v písemné pozůstatosti Antoina Roquentina. Vydáváme je bez jediné změny.

První stránka není datována, máme však pádné důvody pro domněnku, že byla napsána několik týdnů před začátkem vlastního deníku. Byla tedy pravděpodobně napsána nejpozději začátkem ledna 1932.

V té době byl Antoine Roquentin, po cestách ve střední Evropě, Severní Africe a na Dálném východě, již tři roky usazen v Bouvillu, kde chtěl dokončit své historické bádání o markýzi de Rollebon.

VYDAVATELÉ

LIST BEZ DATA

Nejlepší by bylo popisovat události den po dni. Psát si deník, aby měl člověk jasno. Neopomenout odstíny, drobné skutečnosti, i když vypadají nicotně, a především je utřídit. Musím vypovědět, jak vidím tento stůl, ulici, lidi, balíček tabáku, protože *to se změnilo*. Musím přesně určit rozsah a povahu té změny.

Tak například tady je kartónové pouzdro s mou lahvičkou inkoustu. Měl bych se pokusit vypovědět, jak jsem je viděl *předtím* a jak je teď¹⁾. Tak tedy, je to pravoúhlý kvádr, je připraven na — je to pitomé, nedá se o něm nic říci. Toho se právě musí člověk vyvarovat, aby ne vkládal zvláštní tam, kde nic není. To je myslím nebezpečí při psaní deníku: člověk si všechno zveličuje, čhá, neustále znásilňuje pravdu. Na druhé straně je jisté, že mohu každým okamžikem — třeba právě v souvislosti s tím pouzdem či jakýmkoliv jiným předmětem — opět najít ten dojem z předčerejška. Musím být neustále připraven, jinak by mi zase proklouzl mezi prsty. Člověk nesmí nic²⁾ jen pečlivě zaznamenávat a to velmi podrobně vše, co se udá.

Nemohu už samozřejmě napsat nic přesného o těch příhodách ze soboty a předčerejška, jsem od nich již příliš vzdálen; mohu jediné říci, že ani v jednom ani v druhém případě nedošlo k ničemu, co se běžně nazývá událostí. V sobotu dělali kluci žabky a já chtěl hodit jako oni oblázek do moře. V tom okamžiku jsem se zarazil, oblázek jsem upustil a odešel jsem. Vypadal jsem pravděpodobně pomateně, protože se mi kluci za zády smáli.

¹⁾ Jedno slovo vymecháno.

²⁾ Jedno slovo je přeškrtnuto (snad „znásilňovat“ nebo „falšovat“), další, připsané nad ním, je nečitelné.

To je tedy vnějšek. Co se událo ve mně, nezanechalo jasné stopy. Zahrhl jsem něco, co mě znechutilo, ale nevím už, jestli jsem se díval na moře nebo na oblázek. Oblázek byl plochý, na jedné straně suchý, na druhé vlhký a zablácený. Držel jsem ho za okraje ve velmi roztažených prstech, abych se nezamazal.

Předevěřím to bylo mnohem složitější. Došlo také k řadě náhod a záměn, které si nedovedu vysvětlit. Nehodlám se však bavit tím, že bych to sepsal na papír. Je však jisté, že jsem měl strach nebo nějaký podobný pocit. Kdybych jen věděl, z čeho jsem měl strach, to by byl velký krok vpřed.

Podivné je, že nejsem ani v nejmenším ochoten považovat se za blázna, je mi dokonce zřejmé, že blázen nejsem: všechny změny se týkají předmětů. Alespoň tím bych si chtěl být jist.

Půl jedenácté¹⁾

Možná že to přece jen byl malý záchvat šlestení. Už po něm není ani stopy. Mé podivné pocity z minulého týdne mi dneska připadají opravdu směšné: už je vůbec nechápu. Dnes večer se cítím dobře, docela měštansky ve světě. Tohle je můj pokoj, obrácený k severovýchodu. Pode mnou je ulice Invalidů a staveniště nového nádraží. Z okna vidím, na rohu bulváru Victora Noira, červený a bílý plamen „Dostaveníčka železničářů“. Právě přijel vlak z Paříže. Lidé vycházejí ze starého nádraží a rozcházejí se do ulic. Slyším kroky a hlasy. Mnoho lidí čeká na poslední tramvaj. Tvoří asi smutnou skupinku kolem plynové lampy přímo pod mým oknem. Co se dá dělat, musí ještě několik minut čekat: elektrika přijede nejdřív

¹⁾ Zřejmě večer. Následující odstavec je pozdějšího data než ty předcházející. Kloníme se k domněnce, že byl napsán příštího dne.

v deset čtyřicet pět. Jen aby dnes v noci nepřijeli žádní obchodní cestující: strašně se mi chce spát a musím dohánět spoustu spánku. Jedna dobrá noc, jedna jediná, a všechny ty příhody by byly smeteny.

Tři čtvrti na jedenáct: už se nemusím ničeho obávat, jinak by tu už byli. Pokud ovšem není zrovna den toho pána z Rouenu. Přijíždí každý týden, vždycky pro něho mají pokoj číslo 2 v prvním patře, s bidetem. Ten by se ještě mohl dostavit: často si zajde před spaním na pivo do „Dostaveníčka železničářů“. Nenadělá ostatně příliš mnoho hluku. Je docela maličký a velmi čistounký, má černý navoskovaný knír a paruku. Už je tady.

Tedy, když jsem slyšel, jak kráčí po schodech, trochu mě to chytlo za srdce, tak mě to uklidnilo: čeho se obávat v tak pravidelném světě? Myslím, že jsem vyléčen.

Tady je tramvaj číslo 7 „Jatka — Velké bazény“. Přijíždí a mohutné rachotí železem. Odjíždí. Teď právě si to žene, obtížena zavazadly a spícími dětmi, k Velkým bazénům, k Továrnám na černém východě. Je to předposlední tramvaj; poslední pojede za hodinu.

Půjdu si lehnout. Jsem vyléčen, nebudu nadále, jako malé holčičky, popisovat den za dnem své dojmy do krásného nového sešitu.

Jen v jediném případě by bylo zajímavé psát si deník: kdyby totiž¹⁾

¹⁾ Zde končí text listu bez data.

DENÍK

PONDĚLÍ, 29. LEDNA 1932

Něco se se mnou stalo, nemohu už o tom pochybovat. Přišlo to jako nemoc, ne jako obyčejná jistota, ne jako zřejmost. Usadilo se to ve mně potají, pozvolna; cítil jsem se poněkud podivně a trochu nesvůj, tot vše. Když jsem se octl na náměstí, ani se to nepohnulo, zůstalo to bez hnutí a já si mohl namluvit, že mi nic není, že to byl planý poplach. Ale teď, teď se rozšiřuje.

Nemyslím si, že by povolání historika uzpůsobovalo člověka k psychologické analýze. V našem oboru máme co činit pouze s celistvými city, jež dostávají rodová jména jako Ctižádost, Zájem. Kdybych však měl alespoň mlhavé vědomosti o sobě, měl bych jich použít právě teď.

Tak na příklad je něco nového s mýma rukama, ve způsobu, jak беру дýмку nebo vidličku. Anebo naopak má teď vidlička zvláštní způsob, jak se nechá uchopit, to nevím. Před chvílí, když jsem se chystal vstoupit do pokoje, jsem se náhle zarazil, protože jsem cítil v ruce chladný předmět, který upoutal mou pozornost jakousi osobností. Otevřel jsem ruku a prohlédl si ho: držel jsem prostě klíku u dveří. Když mě dnes ráno v Knihovně přišel Autodidakt¹⁾ pozdravit, trvalo mi deset vteřin, než jsem ho poznal. Viděl jsem neznámou tvář, nanejvýš tak tvář. A pak ta jeho ruka, jako velký bílý červ v mé ruce. Okamžitě jsem ji pustil a paže ochabně klesla.

V ulicích je rovněž množství potloukajících se odpor-
ných hluků.

¹⁾ Ogier P..., o němž bude v tomto deníku často řeč. Je to soudní úředník. Roquentin se s ním seznámil roku 1930 v bouvilleské knihovně.

Došlo tedy v posledních týdnech ke změně. Ale kde? Je to abstraktní změna, na ničem neulpí. Změnil jsem se já? Když ne já, pak tedy tento pokoj, toto město, tato příroda: je třeba volit.

*

Myslím, že jsem se změnil já: to je nejjednodušší řešení. A také nejnepřijemnější. Musím však přiznat, že mám sklon k těm náhlým přeměnám. Věc je totiž v tom, že málokdy přemýšlím: a tak se ve mně nashromáždí spousta drobných proměn, aniž si toho povšimnu, a pak jednoho krásného dne dojde k opravdové revoluci. To dává mému životu neskloubený, nesouvislý ráz. Když jsem například odjel z Francie, mnoho lidí tvrdilo, že to bylo z náhlého rozmaru. A když jsem se po šestiletém cestování náhle vrátil, bylo by se rovněž dalo mluvit o náhlém rozmaru. Ještě se vidím s Mercierem v kanceláři onoho francouzského úředníka, který loni podal demisi v souvislosti s aférou Pétrou. Mercier jel do Bengálska s nějakou archeologickou výpravou. Vždycky jsem toužil jet do Bengálska a Mercier na mně naléhal, abych se k němu přidal. Teď se ptám, proč vlastně. Předpokládám, že si nebyl jist Portalem a že chtěl, abych ho měl na očích. Neviděl jsem žádný důvod proč odmítnout. I kdybych byl tehdy tušil tu věcičku s Portalem, byl by to býval jen další důvod, abych nadšeně přijal. A zatím jsem byl ochromen, nebyl jsem schopen říci jediné slovo. Uptěně jsem se díval na malou khmérskou sošku, stojící na zeleném koberečku vedle telefonu. Měl jsem dojem, že mě zaplavuje lymfa nebo teplé mléko. Mercier mi říkal s andělskou trpělivostí, jež zakrývala mírné podráždění:

„Chápejte, musím být oficiálně zabezpečen. Vím, že nakonec řeknete ano: bylo by lepší okamžitě přijmout.“
Má černé, nazrzlé a silně navoněné vousy. Kdykoliv

pohnul hlavou, vdechoval jsem závan parfému. A pak jsem se náhle probral z šestiletého spánku.

Soška mi připadala nepřijemná a hloupá a cítil jsem, že se z hloubi duše nudím. Nemohl jsem zanic pochopit, proč jsem v Indočině. Co tam pohledávám? Proč mluvím s těmi lidmi? Proč jsem tak divně oblečen? Má vášeň byla mrtvá. Po léta mě zaplavovala a cloumala mnou; teď jsem měl pocit prázdnoty. To ale nebylo to nejhorší: přede mnou, poněkud indolentně rozložena, byla objemná a bezvýrazná myšlenka. Nevím už přesně, co to bylo, ale byla mi tak odporná, že jsem se na ni nedokázal dívat. To všechno mi splyvalo s parfémem Mercierových vousů.

Otrásl jsem se a bez sebe zlostí jsem suše odpověděl: „Děkuji vám, ale tak se mi zdá, že jsem se nacistoval už dost: teď se musím vrátit do Francie.“

Přesprštní den jsem se nalodil do Marseille.

Ještěže se nemýlím, ještěže všechny hromadící se znaky jsou předzvěstí nového převratu v mém životě, pak tedy mám strach. Ne že by snad můj život byl bohatý, či těžký nebo cenný. Mám strach z toho, co se zrodí, co se mně zmocní — a zavleče mě, kam? Bude třeba, abych zase odešel, abych nechal všechno rozdělané, své výzkumy, svou knihu? Probudím se za několik měsíců, za několik roků zmोžený, zklamáný, uprostřed nových trosek? Chtěl bych v sobě mít jasno, než bude příliš pozdě.

ÚTERÝ, 30. LEDNA

Nic nového.

Pracoval jsem od devíti hodin do jedné v Knihovně. Dal jsem do kupy kapitoly XII a všechno, co se týká de Rollebonova pobytu v Rusku až po smrt Pavla I. To je ukončená práce: až do vypracování závěrečné verze se tím nebudu zabývat.